

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

2 de Potestate in liberas personas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

plerumque non potest: necessariumque ideo in naturæ conseruatione humana, vt alii obediant: alii præstant, alii imperent & dominentur, alii seruiant. Sic enim mutuo membra se fouent, & qui ingenio pollent & sagacitate, imperio, & sanctione, & gubernatione, hebetes & improvidos ab errore, lapsu, damnove præseruant: qui vero iuuantur, mutuo officia & obsequia rependunt. Quocirca qui vitis seruescunt, & illis nolunt abire: nec monita prudentum, & rationis, quæ in arce animæ imperat perficiunt: et si corpore aliis non seruiant, tamen vere serui & maicipia vitiu non sunt, ab illis superati. A quo enim quis superatus est, illius est seruus, vt ait D. Petrus, 2. P. 2. Edidit librum eius argumenti eruditum Philo Iudæus, Quod omnis probus liber sit: ea ratione, & omnis improbus & delictis scatenus seruus, non habita ratione externæ dominicæ potestatis, vel libertatis. Idipsum quoque recte probat multis Perlius Satyra 5. Et veram libertatem a sapientia, quam nec prætoris erat stultis dare vindicta, nec veram libertatem, quam seruis pilea donant. Idipsum & ex Stoicorum rationibus exornat Cicero in pen. paradox. § 4. ad Herennium. & qui facit peccatum, seruus est peccati, D. Ioannis, cap. 7. Et Aristoteles lib. 2. Rhet. ad Theod. cap. 2. sententiam illam adfert, Nullum hominum esse liberum: nam aut fortuna, aut pecunia seruit. Quamobrem ¶ ex fictione, libertas seruum necessarium accipit, vt nõ liceat quod iure prohibetur. Sic Perlius Satyr. 5.

Vindicta postquam meus a prætoris recessi,
Cur mihi non liceat, in sit quodcumq; voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica vetarit?

Et quæ leges fieri prohibent, ea in nostra potestate non censentur, si ius, de conditio. in situr. habetque lex vim cogentem imperio, l. legis virius, de legib. sed ad bona: vnde vis proprie non dicitur, nec improba, imo libertatis veræ conseruatric, & libertatis per vitia læsa, medicina vitiuorum, & pharmacium. Immoderata quippe libertas, iam ex eo quod immoderata est, ad morbū peruenit: nimium enim omne & excessus vitiosa est, in medio natura rei: Vt in corpore sua crasi temperato, dissolutio illius, & defectus, & excessus morbus est. Atque ingenium animusque dum subabatur libertate, videtur iam oblectas, & seruus præter naturam: si quidem seruitus est obedientia fracti animi, & abiecti arbitrio suo carentis. Ideo vt non culpatur Chirurgus, vel medicus, dum salutis ægroti sollicitus, impatientem doloris & curæ ægrotum, & pati & sumere pharmaca medicata, nouaculaque & ferrum cogit: sic nec magistratus vim inferre dicitur, vel libertatem opprimere, qui leges exsequens, ferrum, & pœnas, metum, & coactionem infert improbis, vt meliores reddantur, & a seruitute voluntaria respiciant, restituanturque sanæ libertatis: nec iuris executio iniuriam habet, l. quemadmodum, §. magistratus, ad leg. Aquiliam, lib. 9. P. l. iniuriarum, §. 1. de iniuriis, in P. Vera, inquit Plutarchus lib. de discret. adulator. & amici, & amica libertas peccatis imminet, salutem ac medicam adferens molestiam non secus ac mel, quod vterose mordet ac repurgat, alioquin iucundum & visile. Sicut igitur omnis humana creatura, prona est ad malum ab adolescentia sua, Genes. 3. & vanitati subiecta est, ad Roman. 8. Ecclesiast. cap. 1. ita vere natura serui homines sunt, et si liberos se putent. Et quo magis eo in statu proficiunt, tanto amplius a libertate vera deficiunt. Et stulta est illa libertas, seu vere perniciofa seruitus eorum, qui legem bene docentium præscripta excutiunt & dissolunt: nam illa est libertas ferina & indomita, vt Job. capit. 11. annotat, dum ait, Vir magnus in superbiam erigitur, & quasi pullum onagri, se liberum natum putat. Contra vitius est libertas perfecta a D. Iacobo 1. cap. dicta, eo quod quis sine coactione legis recta perficit, & qui metu legis recta faciunt, sub seruitute legis quidem sunt. Item qui principibus, præceptoribus, Deoque recta momentum parent, in illorum potestate seruiunt, sed illa seruitus ratione vitii est, & libertatem operatur. Quamobrem ¶ ista dominatio, & seruitus in personis, quæ liberæ sunt, potius dicitur potestas. Itaque primum de liberis istis personis, potestateque earum, & de nominum diuersitate, potestatis ratione: postea Deo fauente, & de seruatorum nomenclatura, & de personis, quæ ex illis considerationem aliam ab ingenis recipiunt.

De potestate in liberis personas.
Cap. 2.

- 1 Potestate alterius eget, qui se iuri & defendere nequit.
- 2 Personarum quædam sui, quædam alieni iuris.
- 3 Potestas, & potentia quid.
- 4 Potestatis nomen quia conuenit.

- 5 Potestas alia publica, & alia priuata.
- 6 Publica & priuata potestatis species.
- 7 Potestatis omnis priuata per ordinem necessitas, & historia consequentia repetita.

Naturæ prima lex est, ¶ teste Plutarcho, vt qui ipse se tueri non possit, eius ad eum redeat imperium natura, qui possit. Quamobrem & iuri naturæ consentaneum est, qui se regere non possint, ab aliis se regi patiantur. ¶ Hinc ¶ ex personis quædam sui iuris esse, quædam alieni dicuntur, id est, quædam suæ potestatis & arbitrii sunt, aliæ in alterius potestate, §. 1. de iis qui sunt, sui vel alieni iur. l. i. eod. in P. ¶ Potestas ¶ a potestate, ea autem secundum Speusippum lib. de definition. Plato. est id, quod per se ipsum est efficax: habitus, inquam, quo potentes efficiuntur, excellentia in dicendis seu agendis. ¶ Et ¶ ita potestatis verbum late patet, & eoque plura significantur, sed contrahitur ex hypothesi cui accedit: in persona magistratum, designat imperium in persona liberorum, patriam potestatem in persona seruatorum, de minimis in aliis copiam & facultatem, vt distinguit Paulus Iurisconsult. l. potestatis verbo, 215. de verborum significat. ¶ Nos ¶ autem hæc clarius alia diuisione concipiemus, vt distribuamus potestatem legitimam in personas, de alia enim nec institutus est hic sermo, in publicam & priuatam. Sic enim legitimum & ius bipartitum est, §. huius studii, de iustit. & iur. & Ulpianum l. 1. §. huius studii, eod. in P. Publicum, ad statum communem pertinet principaliter, & consequenter ad vtilitatem singulorum. Priuatum, ad singulorum principaliter vtilitatem, & consequenter ad totius reipubl. componendam symmetriam, & conseruandam vniuersale corpus. ¶ Ita ¶ publica potestas, quæ publicam in omnes habet auctoritatem: priuata, quæ non in omnes, sed ad aliquos pertinet singulares. Publicum consistit in facris, sacerdotibus principibus, magistratibus populo: priuatum in reliquis. ¶ De ¶ priuata prius agamus potestate, quæ præluia ad publicam docet, & ex qua composita confluat, veluti ex membris, publica: vtraque enim est administratoria & gubernatrix, sed priuata paucorum, publica plurium. Constituamus autem potestatis priuatae in personas species octo, primam circa domesticos, secundam in vxorem, tertiam patriam, quartam tutoriam, quintam curatoriam trinerum, sextam curatorum furiosorum, septimam curatorum prodigorum, octauam dominicam. De quibus omnibus ordine, Deo iuuante, pertractabimus hoc libro: antea tamē harum omnium historiam memorie causa, hac methodo & deductione discere, filo quodam necessitatis & consequentia paucis contextam. In principio Deus optimus maximusque cum hominem Adamum ex limo formasset, & perfectissimum opus perfecisset in sufflando animam, dominum eum totius mundi constituit, & omnia potestati & pedibus eius subiecit, Psalm. 8. adiutoriumque ei simile coniunxit mulierem, Genes. 2. locum diuinæ & humanæ domus. Quocirca ex hac æqualitate nascitur potestas communis marito & vxori in domesticos, secundum cuiusque sexus munera. 2. Sed quia mulier prima abusa est hac libera cõmuni potestate, & perniciem molita sibi viroque, facta est in posterū subdita viro a Deo, Genes. 3. Ideo nata est maritalis potestas. 3. Et quia retenta est coniunctio vtriusque, & liberi nati sunt, Cain & Abel, edoctusque vel ipso scelere parricidii Abelis, Gen. 4. Adam pater, vt continerentur & erudirentur iuueniles animi, vtque natis patres prospicerent, recte cautum est sub potestate parentum esse debere filios, parentum inquam masculinorum, non femininarum matrum: quia & illæ, vt dictum, sui iuris non erant, sed mariti: & quæ suæ potestatis non est, alios non potuit habere in potestate, l. sic eximet, ad l. lul. de adm. in P. Eaque ratione quia magis audent iuuenes, potestate etiam maior in vitam & necem contumaciamque liberorum, parentes a lege aliquando, vt videbimus, donati sunt, & onerati quoque, vt eorum curam sedulo agerent, instruerent, & alerent. 4. Ceterum quia fieri non potest per rerū naturam, vt quod prius natum est, prius non intereat, vel vt perpetuo filiis parentes superessent, & aliquando præmature filiis adhuc infantibus, diuque illi parentum maxime indigent ope, e vita tollantur: permiserunt leges, parētibus etiam morientibus hac potestate quosdā in locū sui subrogare, qui filios tueantur, vnde & tutores dicti pupillorum, §. 1. de tutel. Quod si hoc prætermiserint, magistratus ex legis præscripto officium imitantes paternum, suppleant & dant feminis vsque ad 12. annum, masculinis ad 14. 5. Sed quia minores 25. annis, et si post 12. & 14. annum suæ potestatis sint, tamen in negotiis contrahēdis decipi possunt, paterna legis procurator adhuc istos

potestati curatoris submisit, in eorum vilitatem & patrimonii conseruationem. 6. Neque solum istis minoribus 25. ann. ob fragile consilium subuenit curator, sed & maioribus annis, quia tamen eadem infirmitate animi vel maiore laborant, prospexit: eorumque & bonorum illorum ius, potestati curatoris alterius generis quam sit superior subiecit. 7. Atque ad horum exemplum pari benignitate prodigis, qui consulte bona profundunt, curatorem adiunxit auxiliarem, istis omnibus concedens certam & statam potestatem, non plenam. 8. In seruos tamen & mancipia, dominicam superioribus duriores per omnia concedens. Quae omnia ordine fusius tractabo, atque iura & vilitates cuiusque potestatis, & quomodo, & quando quaelibet finiat, Deo iuuante, demonstrabimus.

De communi mariti & vxoris in domesticos potestate. Cap. 3.

- 1 Societas viri & vxoris in domo qua, & quod similis aristocrati.
- 2 Vir & vxor quibus in domo praesint.
- 3 Vxor dicta domina a viro.
- 4 Viri vxoribus subiicere se non debent, alioquin solidi.
- 5 Viri & vxoris familia commiscetur.
- 6 Vir vxores subtrahens, vel contra, non conuenitur actione furti vel famosa, & quare.
- 7 Potestatis mariti & vxoris in familiam solutio.

1 Am t̄ satis de hac potestate dictum arbitror in nuptiarum finitione, dum ostendimus vxorem matrem familias fieri sociam, & aequae ac maritum domus dominam, Dion. Halic. lib. 2. hist. 1. de rit. nuptia. §. 1. de nupt. quia vxor adiutorium viro simile data, & duo in carne vna, cap. gaudemus, §. quia vero, de divor. quae pluribus explicauimus.

2 Aristoteles t̄ quoque scribit, lib. 8. polit. 10. viri & vxoris societatem similem esse aristocratiæ, id est, optimatum potestati: pro dignitate namque vir praesidet in his quae virum oportet: vxor autem in his quae mulieribus & vxori accommodantur. Et alibi, idem 2. aconomio. probam mulierem omnibus quae sunt intus, vult dominari: quoniam viro indecens videtur, ea scire, quae intra aedes sunt. In ceteris autem vult parere mulierem viro. Eadem 3 probat apud Xenophontem Ischomachus in aconomio. Sic t̄ recte apud Seruidium Scauolam in vxorem & filium, 39. de legat. 3. lib. 32. P. tit. 3. testator quidam vxorem dominam vocat, cum qua fundum emtum nummis propriis, causa pietatis & affectionis communicauerat, rogatque eam his verbis, Peto a te domina vxor mea, ne ex fundo Titiano partem tibi vindices, &c. Domina autem ibi dicta intelligenda est, scilicet respectu familiae, & quasi condominia cum viro, & coniunctissima persona, vt vilitas cum ea diuidatur, & quicquid marito praecipitur, ei quoque in his, quae ad matrimonium pertinent, praecipuum censeatur, capit. praecipit dominus, 3. 2. quae 5. Sic alius testator, dominam sanctissimam vocat vxorem in iure in alia hypothese Scauola, in l. Titia heredem, 19. §. qui Marco homini docto, de ann. legat. lib. 33. P. tit. 1. Sic Angelus consil. 14. §. dominas vocari vxores dixit a maritis ob eminentiam seu praerogatiuam, quam in domo eis dant: neque tamen ea lege teneri maritos Bartolus notat, vt cogantur eas dominas vocare, Bart. in l. donationes, C. de donat. & in l. si post, §. si quae 5. penult. de honor. posses. contr. tabu. Vocauit & Iustinianus Caesarem vxorem suam reuerendissimam, §. hac autem omnia, vt iudic. sine quo. si ff. collat. 5. in Authens. Theodoram, §. 1. in iur. and. quod praesta. ab his, &c. in Auth. Epictetus teste Attio in Enchirid. Epictet. cap. 5. Mulieres inquit, statim a quatuordecimo anno dominae vocantur: his enim viri ob concubitum blandiuntur, viroque ergo culpa, sibi deinceps nimium placent. Monenda igitur forent, vt apud nos in 4 honore sint, nihil ob aliud nisi modeste sint. Neque t̄ si eas dominas vocent, intelligendum est, dominas ideo dici, quod vir eis obediat, hoc enim fatui & insensu est animi vxori subiici. Vt & Aristoteles 2. Politic. damnat eos, qui ex imperio vxoris viuunt, eaque ratione damnat Lacedaemoniorum temp. Velut & Platonis republ. ridetur a Theodoro lib. 9. curat. Graecar. affectio. & Eusebio lib. 13. de preparat. euangel. cap. 12. in qua suis legibus concedit Plato mulieribus publica negotia tractare. Quemadmodum & aliquando Germani permiserunt, Cornel. Tac. de morib. German.

5 Commixtio t̄ itaque familiae a iure introducta, hanc adfert communionem: quamquam enim viri serui proprie non dicantur vxoris, neque vxores proprie viri, quia tamen commixta familia & vna domus, ita iudicandum, vt in propriis Senatus cea-

luit, Plinianus in l. si vir aut vxor. de Senat. cons. Syllanian. lib. 29. P. tit. 5.

¶ Proinde t̄ non datur actio famosa vel furti contra vxorem, quae res mariti subtraxerit pendente & constante matrimonio, nec contra virum, si vxoris res furatus fuerit: sed post solum matrimonium, amotarum rerum propter hanc eandem societatem, Pau. in l. 1. §. 3. & Caius 2. de act. rer. amor. lib. 25. P. tit. 2. Gord. in l. aduersus, 4. de crim. expil. hered. lib. 9. C. tit. 32. pendente autem matrimonio nec illa, sed in factum & conditio competit, Dioelet. & Maxim. l. 2. rer. amor. lib. 5. C. tit. 21. Marrian. in l. rerum quidem, 25. de act. rerum amor. in P. Papin. l. fin. eod. si res exstent.

¶ Quamquam t̄ enim delinquant furtum committentes, tamen 7 ob bonum coniugii, malum bene conditum, nec camarinam moueri oportet, vt recte animaduertit Iustinianus in l. fin. §. fin. de furt. lib. 6. C. tit. 2. ex huiusmodi occasione inter maritum & vxorem, qui non bene secum viuunt, aliqua machinatio oriatur, & forsitan marito volente, vxor eius extrahatur. Soluitur autem haec potestas diremto matrimonio, de cuius solutione, quia plura superioribus libro egimus, nihil ultra addemus.

De potestate mariti in vxorem.

Cap. 4.

- 1 Mulieribus imperandi ius natura ademit.
- 2 Vxorum dominatio in viros, vel contra, duello inter coniuges constituitur.
- 3 Lunam vocans nomine feminino subiiciebatur vxori: contra, si masculino apud Carrenos.
- 4 Vxoribus subdite mariti iure diuino & gentium.
- 5 Dignior inferior homo quibuscunq; mulieribus.
- 6 Vxores in Gallia in potestate maritorum & nunc, & olim, vt haberent, necis potestatem.
- 7 Vir vocatus dominus ab vxore.
- 8 Apud Persas vxores omnino debent obedire viris.
- 9 Tholosa, Biturigibus, & alibi vxores in potestate mariti, non patris.
- 10 Vxores esse in potestate maritorum etiam iure Romano, non patris.
- 11 Probatur & defenditur. Et sublata antinomia.
- 12 Vxor obsequia & operas potius marito, quam proximo, & quae sita debet.
- 13 Vxor quaesita ex paraphernalibus sibi quarit, non marito.
- 14 Vxor & vir possunt in iure esse societatem bonorum, & lucra diuidunt.
- 15 Vxor corrigi, & compedibus retineri a marito potest.
- 16 Unum mulieres bibisse capitale Romanis.
- 17 Vxor castigatio debet esse moderata & paterna.
- 18 Actio uxoris mala iracundia.
- 19 Vxores a viris, non contra, defendi debent.
- 20 Vxor quando teneatur sequi maritum: secuta in prouincias, in militiam.
- 21 Vxor ex salem num sequi teneatur viri: & exempla mulierum, quae viros ex suis secuta sunt.
- 22 Vxor sequi debet virum in carcerem.
- 23 Vxor, quae est sub potestate mariti, sine eius auctoritate esse non potest in iudicio.
- 24 Vxor absente marito sine eius auctoritate agit, etsi in sui fauorem sententia sequitur. Et sine marito in criminalibus est in iudicio.
- 25 Vxor sine auctoritate mariti non contrahit efficaciter, vt pendente matrimonio possit conueniri: post solutionem tamen potest conueniri ex eo.
- 26 Vxor non contrahit sine mariti auctoritate, videlicet in sui praesentia, vel non absente marito: aliter contra.
- 27 Vxori contrahenti praesentia mariti pro auctoritate est.
- 28 Contractus sine auctoritate mariti factus ab vxore per lapsum decem annorum firmatur & praesumitur solemniter actus.
- 29 Vxor negotiatrix recte sine consensu mariti contrahit.
- 30 Contractus filifamil. & vxoris sine patris & mariti auctoritate quando inhiibentur, & quando valeant, 23. 24. 25. 26. 27.
- 31 Potestas maritalis soluitur morte mariti.

Menander t̄ dicebat, γυναῖς ἀνδρῶν ἐστὶν ἡ πόλις. Id est, mulieri non concessit natura imperandi facultatem. Addit, ἐν γυναικῶν ἀνδρῶν νόμῳ πάλαιον ἢ γυναικῶν νόμῳ ἔστιν ἰδίον, id est, ex mulieribus perit magnus mundus, etenim in mulieribus fidem cerere non licet. Apud t̄ Saccas, Aelia. lib. 12. de var. hist. c. 38. imperium 2 coniugum